
A B L A K

Üzenet Szibériából

Aranyhídon érkezett szépíráások a Palócföld ünnepköszöntő számában. Szerzőikkel úgy ismerkedtünk, amint közel két évtizede betűzgettük Kemerovo, Novokuznyeck, Belovo és más városok, falvak neveit. De ahogy akkor egy csapásra barátokra lettünk a zord természeti viszonyokkal dacoló, meleg szívű szibériai emberekben, úgy érezzük most nekünk is szólónak e távol fogant irodalom üzenetét.

Emlékezésre szólító erkölcsi parancs, amit kiolvasni vélünk belőle. Igaz, negyvenévnnyire vagyunk már a történelemformáló győzelemtől, a golyószaggatta sebek végképp behegedtek Európa-szerte, de felejteni nem szabad, nem lehet egyetlen percre sem. Hisz lelkek millióiban munkálnak nemzedékeken átörökített, gyógyíthatatlan fájdalmak, újabb viharfelhők tornyosulnak a béke kék egén. Az emlékezés az ember teremtő erejének apoteózisa is. Az esztelen pusztításhoz viszonyítva, még értelmesebb az építés, a halál közelsége emeli igazán rangjára az életet, a szenvedéssel összevetve, különösen értékes bármely boldog pillanat.

Ennek talán legszebbikét – a frontkatonák hazatértét, találkozását szereteteikkel – élhetjük ezúttal ismét át. Hiteles dokumentumokból, világsikerű filmekből idéződik fel újra az anyákkal, feleségekkel, gyermekekkel zsúfolt, a várakozás feszültségeitől túlfűtött, a harmonikaszótól és az egymás szólíthatóságától hangos pályaudvarok képe. A legmerészebb képzelőerővel sem lehetséges megrázóbb, drámajabb hatású szituációt komponálni a nyüzsgő tömegben izgatottan fürkésző, tágra nyílt, beszédes – valóban él? egészséges? vajon megismer-e? – szemek, az egymásra találó kezek, az örömkönnyek perzselte borostás, sebhelyes arcok látványánál. Ez aztán az ünnep: a túlélés, a viszontlátás mámoros boldogsága. Beleremeg az is, aki sose hallott fegyverropogást, aki csak ön maga választotta, kellemes élmények okán volt távol otthonától. Ki ne értené ezután – a jelen másfajta örömei, másfajta gondjai, új dallamai közepette is – a költő igazát: „Csak egy zene nem kell: háború több ne legyen!”

E sorokkal a klasszikus orosz-szovjet kispróza és líra legnemesebb tradícióin építkező, rokonszenves irodalmat ajánlunk a hagyományosan szép olvasmányokat kedvelők figyelmébe.

CSONGRÁDY BÉLA

Gyermek-időnk muzsikái

Hallani vélem a máig
gyermek-időnk muzsikáit.

Dalt:

ereszünk belekápáz,
s hullik a bamba veréb.

Dalt: ha repeszi a náthás
kornyika-szó a tanácsház
hajdani hangvederét.

Harmonikák epekednek,
fülled a csönd subaként.
Szótlan epekszik a kedves,
várnia kell a legényt.

Éj, fut a rejtekező hold,
s kél valahol dal imígy:
– Júni huszonkettő volt,
pontban hajnali négy...

Könnyesen összeszorítja
Szívem a volt muzsika.
Sír a hadak nyomorékja,
porban a harmonika.
Krumpliszedő hadifoglyok,

némtek ásnak, a zseb-
szájmuzsikán a maguk jobb
néhai sorsa szepeg.

Gyermek-időnk muzsikáit
már sose veszthetem el –
váltva kísértek idáig,
mint utakon visz a jel.

Látom a hajnali hars színt,
látom, a tél hogy inal.
Győztesen-ünnepi mars int
látnoki szárnyaival!

Éltem a harcok ígét
gyermek-időnk tavaszán:
szívdobogásközelég
tőlük enyém a hazám.

Gyermek-időnk hova zeng el!...
Halkul
a volt gyerek-ember?
Más zene jött: a jelen?
Rajta!...
Csak egy zene nem kell:
háború több ne legyen!

Holttá nyilvánítva

Ment az úttalan tavasz-latyakban,
néha szó szerint a semmibe,
ment a jószerével öntudatlan,
ment a harcos: *kellett* mennie.

Már leírták: vélik őt halottnak
– nyolc nap óta nem hált, nem evett –,
társait keresve tébolyog csak,
varjas éggel a feje felett.

S lám, az úttalanban nyílt egérút,
és ha mind nem, ám akadt azért,
aki végül Berlinig elért úgy,
hogy papíron régesrég nem élt!

(Hárs György fordításai)

MIHAIL NYEBOGATOV

Kortársak

A fényképről nevetve néz rám,
Fiatalon és boldogan . . .
És ott kint, a széljárta pusztán
Felette
Vörös fejfa van.

Nem, össze semmit nem zavartam,
Hajdan egykorú volt velem.
És mégis, mégis gondolatban
Ma is ifjúnak képzelem.

Szívem sajog,
a képre nézve
a fájdalom belém nyilall,
És mindeneknek ellenére
Így szólítom meg őt:
– Fiam! . . .

(Fordította: Ircsik Vilmos)

Mocsári rozmaring — bódító fű

Megmondom kerek perc: a macskák és a fehérnép – egyformán szívós teremtés. Csépeled, püfölsz az asszonyt, de amint egy kissé abbahagyod – magához tér! Túléltek a nehéz éveket, soványak lettünk, akár a kecsge, de a legfőbb parancsolatot teljesítettük; megóvtuk a gyerekeket, nem vesztettünk el egyetlenegy sem az egész faluban!

S íme, amit szívünk úgy várt, eljött a május. Megünnepeltük a Győzelem Napját, kedvünkre örvendeztünk; a kapatos asszonyok még néhány nótát is eldaloltak hamisan, kisírták magukat egymás vállán, úgy ám, aztán másnap megint gyerünk, beálltak húzni az igát.

Pár nap múlva, éppen estefelé járt, látom, hogy a szomszéd kislánya, Nasztyenka ott toporgott a kerti kapuban: Marija néni, Marija néni! Szaladj a tanácsba, táviratok jöttek!

Majd leültem a meglepetéstől.

– Istenem, miféle távirat lehet?

– Én meg honnét tudjam! Anna Filippovna megparancsolta, hogy rohanjak ide!

Anna Filippovna könyvelő a tanácsnál, de helyettesíti a titkárnőt, sőt magát az elnököt, Ippolit Fedoszicsot is.

– Mit hoztak nekem? – kérdezem még egyszer.

– Táviratot. Alá kell írni.

Erre magamhoz tértem, úgy ahogy voltam, mezítláb, usgyi rohantam. Rohanok, s közben majd eláll a szívverésem. Világéletemben féltém a táviratoktól. A rémülettől majd megdermedek: csak nem Pásával történt valami? Áprilisban jött tőle az utolsó levél, pont a Győzelem előtt, a kórházból. Fekszem, s gyógyulófélben vagyok, ezt írta, de hogy mi van velem, s hogyan van – arról egy szót sem írt. S minden rendben is lett volna, ha saját kézzel írja, de nem! S azóta ismét semmi hír felőle.

Most meg tessék – itt ez a távirat.

A háború alatt babonás lettem, istenem, ettől már meg nem szabadítasz. Egyszer sokáig nem jött semmi Pásától. A jóisten tudja, milyen régen volt, vagy fél évig nem jött, még Sztálingrád alatt. A levélkihordó lány egyre csak elment a házunk mellett. Ott álltam, s lám jön a postás-lány és már messziről mutatja a levelet: Pásától jött, él a kedves! Attól kezdve bebeszéltem magamnak, ha összefonom ujjaim, jön a rég várt levél.

Rohanok az irodába – micsoda buta teremtés vagyok! – de egyre csak ott a szálla bennem: amint belépek, el ne feledjem összefonni az ujjaim, csak el ne feledjem!

Már nem is emlékszem, sütött-e a nap, vagy sem.

Anna Filippovna az asztalnál ült. Cigarettazott, s papírokról számolt, csattogtak a számológép csontkarikái. Nem volt könnyű természet, sokat cigarettazott, csitította a felbolydult kedélyeket, szinte az egész tanács az ő vállán nyugodott.

Felém nyújtott egy lepecsételt papírlapot, de valahogy nem akartam átvenni tőle. Lélegzet-visszafojtva álltam, a kezem már a küszöbön összefonam. Végleg elhagyott a bátorságom.

– Bontsa fel és olvassa.

Ő pedig csak néz rám és mosolyog. Ugyan, minék tépném fel, minék olvassam el – anélkül is tudom, mi van benne. Hiszen ő maga vette telefonon a kerülettől, ő ragasztotta le a borítékot. „Várj tizennegyedikén, a vidám ötszázas szerelvényénél. A te Páveled.”

Leültem a padra a fal mellé, s könyörgök Anna Filippovnáknak: olvasa el még egyszer. „Várj tizennegyedikén, a vidám ötszázas szerelvényénél. A te Páveled”. A derék Anna Filippovna egyre ismételi a szöveget, hanem az én fülemben csak az cseng: Várj... a te Páveled. Várj... a te Páveled.

Felpattantam, mint akit kígyó csípett meg: Hányadika van ma?

– Reggel tizenharmadika volt – feleli.

– Tehát holnap? Istenem, ha így igaz, akkor holnap még sötétedéskor el kell indulnom. Van szabad bricska?

– Mikor volt nálunk szabad bricska! – jegyezte meg Anna Filippovna. – De te csak rohanj az istállóba Brjuhovhoz, neked adnak. Ilyen alkalomból ne adnának! Ha húzódkodik, mondd, hogy tőlem jössz. Persze enélkül is adnak. Brjuhov ne tudná, minék kell?

Való igaz – adtak. Brjuhov nem ellenkezett, csupán elgondolkozott, fapapucsával megkopogtatta a padlót. Már segített befogni, amikor megjegyezte:

– Örülök neki, Marija. Tehát Páveled a kilencedik, aki hazajött. – S még utánam kiabált, hogy ne hajszoljam agyon a lovat. Nem hajszoltam én, úgy örültem neki.

Hazaérkeztem, lekantároztam a lovat, szénát vetettem eléje. A gyerekek már aludtak egymás mellett. Na, jól van. Volt félretéve egy marék lisztem, felszítottam a kemencét, s gyorsan dagasztottam egy kis tészta.

Alighogy kint világosodni kezdett, ébresztgetni kezdtem a nagyobbik lányomat, Olkát. Már ötödikbe járt, maholnap eladószámba megy. Kelj fel lányom, megyünk az apád elé! Álmosan nyújtózkodik, nem tudom, eljutott-e hozzá, amit mondtam. Közben Kátyát és Mityenkát ölbe kaptam, s fel a bricskára, az ördögbe, legalább felébredtek volna! Betakartam őket, mindhármukat belenyomtam a szalmába –, s gyerünk, akár a vándorcigányok!

Az állomásunkig, Itatszkaig több mint negyven kilométer az út. Végig az Ingol-tó partján, a tajgában, majd egy kanyar, s a keréknyom egyenest az országútra visz ki. Az országúton túl pedig ott húzódtak a kolhoz földjei. A lápos, alacsony erdőt helyenként felszántott domboldalak szakították meg. A vasútig különösebb látnivaló nem akadt a szemnek.

Lassan dőcögve és poroszkálva kijutottunk az országútra. Előbújt a nap, szekerek jöttek szembe, néha-néha a port felferve megelőzött bennünket egy autó. A por nehéz volt, harmat itatta át, s érezni lehetett, forró napunk lesz! Az én kis csapatom pedig csak alszik, kis fejecskéik rázkódnak a szalmában!

Megérkeztünk: feltűnt az állomás, a nagy, tágas falu, a mozdonyok füstölnek, szénaszag terjeng. Odaérünk az állomással szembeni szabad térségre. Az egész zsúfolásig tele van szekerekkel, talpalatnyi hely sem marad. S mint egy hangyaboly, úgy nyüzsög a sok nép. Akár egy vásáron! Kora hajnal van, hat óra, s lám, mennyien vannak!

Jobb kéz felől kis kert, almafával teleültetve, kerítés azonban nem védi, csak az oszlopok árvalkodnak. Odakötöttem az egyikhez a lovat, felébresztettem Olkát; kelj fel, s ügyelj, én addig rohanok az állomásra, hogy megtudjam, mi a helyzet.

Ugrottam az egyik ablakhoz, majd a másikhoz – senki nem tud semmit! Jön egy vörös tányérsapkás férfi, kérdem tőle: mikor érkezik be a vidám ötszázas? – Melyik? Nyugat felől?

– Hát onnét, Novoszibirszkből. – Nyugat felől nem tudjuk.

– Hogyhogy nem tudják? – Hát úgy. Azért is hívják vidám ötszázasnak, s ráadásul Nyugat felől érkezik! – A vörös tányérsapkás ezt már csak úgy, elmenőben vetette nekem oda.

Csapna beléd a... – gondoltam. Senki nem tud semmit, szép kis rend van itt.

Egyszer csak zsvaj, zúgás – bedübörög az állomásra egy szerelvény. Minden kocsi ponyvával van letakarva, a platókon kiskatonák: fiatalok, napbarnítottak, a gimnasztyorkájuk fehér, mintha frissen mosták volna ki. A szerelvény pedig megállás nélkül továbbzúg! S utána nemsokára még egy, az is rohog, mint a szélvész. S mind arra, kelet felé tart. Miféle dolog ez, hisz' a háború a másik irányban van, különben is, már véget ért...

Visszamentem a gyerekekhez. Olka, akit örködni hagytam, az igazak álmát alussza, én is lefeküdtem hát, de előbb löktem a lónak egy kis szénát, s befészkeltem magam a kicsik mellé.

Fekszem, köröttem pedig zsigog a nép, beszélgetnek, nevetnek. A szávaikból kitűnik, a leszerelt katonák vonatját várják. Valaki harmonikázik, s csaszuskákat dúdol hozzá. Nők, férfiak, több persze a fehérnép. Gyerek, mint égen a csillag – örülnek a nyüzsgésnek.

Magam se tudom hogyan, de erőt vett rajtam az álom. Csak fekszem, fekszem, s azt látom: ülök otthon a tornác grádicsán, s fonalat gombolyítok. A másik végét Pavlusa tartja. Tartja, a fonat pedig egyszer csak elszakad. S alighogy összekötöm, ismét szétszakad. Pavlusára pillantok, egészen idegen az arca. Hirtelen felkiáltok, s magamhoz térek.

Fekszek, s az ostoba álom miatt sajog a szívem. Most már nem álomban, hanem a valóságban szeretném látni Pavlusa arcát –, de nem megy. Képtelen vagyok felidézni. Összefut minden a szemem előtt. Elfeledtem! Szép kis dolog – gondolom!...

Zsvaj, zúgás, kiabálás; jön a vonat a leszerelőkkel! Mindenki a pályaudvar felé rohan, a sínekhez, én sem tudtam maradni. Leugrottam a bricskáról, betakartam a gyerekeket, s mentem a többiek után. S közben

arra gondolok: csak találok ismerősre. Egyébként is nagy dolog ez, hazatérnek a frontharcosok, a győztesek, a mieink. Legalább megnézem őket, hadd örüljek mások boldogságának. S még az is az eszembe jutott: hát ha Pavlusa is közöttük van! Lehet, hogy útközben átült egy másik vonatra. előfordulhat ez is.

Befutott a vonat, a mozdony vörösbe volt burkolva. Mögötte összevissza mindenféle vagon. Először személykocsik, öt vagy talán több is, azután a többiek, marhavagonok. S mindenütt, az ajtóknak, az ablakokban arcok, arcok és arcok. Mind meglelt katonaember. Egyik-másik bajusszal. Fiataloknak se híre, se hamva. Idősebb korosztály, szentigaz. Arra gondolok: letöltötték a drágák a háborút, s élve hazatértek.

A vonat fékez, mi távolabb állunk, egy csoportba verődve, se mocanni, se lélegezni nem merünk, biz' isten. Mindenki szeretné látni a párját! A vagonok lassan begördülnek. A tömeg némán, halotti csöndben áll, remegek én is.

Tőlem nem messze egy asszony áll, virágos kendőben, hímzett blúzban – parasztasszony, kolhozparaszt. Egy fiú ácsorog mellette, már nagyobbacska. Az asszony hirtelen összerезzen., s felkiált: Ványa! Ványusa!... s a nyüzsgő tömegben át hanyatt-homlok rohan a vagonhoz.

S elkezdődött. De még hogy! Kiabálás, zokogás, könnyek; valahol harmonika csendül, de a zsvivaj elnyomta a hangját. Én is csak álltam, s nem sok kellett hozzá, hogy elbőgjem magam. Oh, asszonyok, asszonyok, mennyit szenvedtek és mégis tudtok boldogok is lenni! Ünnepe van ma, micsoda nap!

Istenem, mi mindent láttam itt! Egy gárdistának egyszerre három nő csimpaszkodott a nyakába, de az meg sem rezzen (egy idősebb és két fiatal fehérnép). Egy lépést sem tud menni, már a nyaka is bíborvörös volt. Körötte pedig még egy negyedik is futkosott, egy kislány, s a többiek szoknyáját rángatta: – Apu, én is itt vagyok, apu engem is!... Nevetni kellett rajta.

Egy leszerelt frontharcos, váll-lapjai furnérlemezként ágaskodtak köpenyén, nagy nehezen kikecmergett a tömegből, bőrdíjait átölelve hozta, míg felesége mellette lépdelt. Odakiabálnak neki: – Mért a bőrdíjait öleled az asszony helyett? – Leszakadt a füle – feleli. – Na jó, de otthon el ne feledd az asszonyt is megölelni –, s nevetnek.

A szerelvény tovarobogott, visszatértem, s látom, hogy a kicsik már felébredtek. Ülnek a szalmában, mint kis varjúfiókák, s fészkelődnek: hová is kerültünk? Olka viszont – mert ő tudta hová jöttünk – azt kérdi: – Hát apu hol van? – Még utazik – felelem –, nemsokára megjön apátok, várni fogjuk.

Felpattantak, ugrándozni kezdtek. Mityenka szeme felragyogott, újjongtak hangosan. Én pedig rögtön meghagytam nekik: a bricskától egy lépést se! Nézzétek, mekkora tömeg gyűlt össze, még eltévedtek, aztán itt a vasút, a mozdonyok, körös-körül mennyi jármű! Hagyjatok egy kicsit pihenni!

Én pedig ledőltem, de sehogy sem esett jól a fekvés. Látom, hogy egy asszony elmegy mellettem, s vodkásüveget visz a kezében. Felállok, s megkérdem, hol vette?... Jaj, bizony jobb lett volna, ha nem kérdem, ha soha nem látom ezt az átkozott vodkát!... Megkérdeztem, ő meg azt felelte: itt, az üzletben, a dombon, nemrég hozták.

Ahá – gondolom. Ilyen különleges alkalomra nem kellene nekem is odaugranom? Pénz volt nálam.

Egykettőre odaértem, hiszen fiatal és gyors lábú teremtés voltam. Megkerestem a boltot, s tényleg volt vodka. Igaz, hosszú sor állt – a vége kint volt az utcán.

Béálltam a sorba, s várok. Látom, hogy fűgével is jönnek kifelé, s van aki lazacot hoz. Ami a halat illeti, elégünk volt már belőle, gondoltam viszont, hogy veszek fűgét a gyerekeknek, mégiscsak legyen nekik is valami.

Már több mint egy órája álltam a sorban, amikor elfogott a nyugtalanság. Mi van, ha megjön a vonat, én meg itt toporgok a sorban vodkáért. S mindenkit megkérdeztem, aki az állomásra jött: mi a helyzet, tudnak-e a vidám ötszázsról nyugat felől? Nem, úgy tudják még nem jött meg.

Azt mondják, hogy „nem”, én meg tovább nyugtalankodom, reszket a szívem, mint a balalajka húrja. Nincs türelmem állni, de otthagyni is kár lenne a sort, jó kis kelepcebe kerültem.

Kivártam a sorom, s megkaptam a szerencsétlen üveg vodkát, meg a gyerekeknek a fűgét – egy kilónyit. A pénzem mind elvertem! Ugyan, gondoltam, mit sajnáljam, most már kettem leszünk, megkeresi az uram.

Rohanok vissza a kis dombról, majhogy nem buk fencezve.

A nap már delelőn jár, perzsel, mint a kemence, nincs hová bújnod előle. Leérek a térre, hanem a vonat csak nem jön... Jó hogy nem jött, mert különben...

Odafutok, a lányok szipogva ugranak a nyakamba: Mityka valahol elveszett! Kerestük, mondják, már bejártuk az egész teret!...

Arra gondolok; óh, ez a gyerek ötven évet elvesz az életemből. A csirkefogó, micsoda rosszcsont kölyök, pedig meghagytam, hogy egy lépést se tegyen!

Amit vettem, belehajigáltam a bricskába – vinné az ördög az egészet! – s először rohantam a kertbe. A kis fák alatt árnyék, emberek üldögéltek, s heverték a fák tövében. Kérdezgetem, nem láttak-e egy kisfiút? Nem, nem láttak. Körberohantam az állomást, a lépcsőfeljárónál autó állt, abba is bekukkantottam. Hol lehet még az ebadta? Beszaladtam az állomásra, végigjártam a síneket. Egy raktárba is be akartam nézni, hanem ott egy géppisztolyos őr állt, fegyverét csattogtatva rám emelte, majdnem letartóztatott. Pfuj!

Visszatértem a bricskához, s csak úgy dőlt rólam a veríték. Fogalmam sem volt, hová rohanjak, hol keressem az eltévedt gyereket, azt se tudtam, hol áll a fejem. Tán beszökött utánam a faluba, s eltévedt. Be kell szaladni oda is.

Alighogy ez az eszembe jutott, hallom, hogy bejelentik: a vidám ötszázás közeleg...

Na, akkor aztán felsikoltottam örömömben!

Felültem, s nyögtem egy nagyot: Óh, lányok, mit tegyünk, hogyan szaksam ketté magam. Fussak a gyerek után vagy a pushoz, akit már oly rég várunk.

Nem kétséges, ha az egyik után méssz, a másik fog nyafogni.

Idesüss, mondom Olkának. Maradj a bricskánál, tartsd nyitva a szemed, mi pedig Katjusával kimegyünk a peronra. Közben a szívem majd megállt, mi van, ha Pavlusa megrokkanna tér haza (átkozott álom!), leszáll, s nem lesz, aki segítsen neki. Mit gondol akkor rólunk...

Olka azonban megmakacsolta magát, s nem engedett az istennek sem. Én is várni akarom aput! Nem, mondom, lányom, ülj, s lesd Mityenkát, hátha befut, mi pedig sehol sem leszünk.

– Akkor – közli Olka –, jól elfenekelem.

Na jól van, hagyom rá, fenekeld el, de ne nagyon fájjon neki, mert lehet hogy nem is ő a hibás.

Kirohantunk Katjusával a peronra, s lám, a vidám ötszázas már pöfkelve be is gördült. Odanézek, s jézusmária! A vagonok zsúfolásig tele vannak, mintha kenyérért állnának sorba a téren, de még ott is több a hely. Mindenféle népség, katonák, civilek. A merészebbje még a tetőre is felkapaszkodott... oda fészkelte be magát... Úgy bizony, vidám kis vonat, vidámabb már nem is lehetne.

Katjusával elsodortak minket és a kerítéshez nyomtak, még jó hogy közvetlenül a bejáratnál, ahonnan mindent látni. Felemeltem a kicsit, s csak álltunk és nézelődtünk.

Alighogy meglátok valakit egyenruhában – a szívem majd' kiugrik a helyéből! De amint közelebb lép, rájövök – nem, nem ő az. Főképp azokat méregetem, akik bottal jönnek. Nem tudni miért, de a fejembe vettem: ha már kórházból jön, akkor mankóval jár, vagy üres a kabátujja (nem véletlenül írta idegen kéz a levelet).

Katjusya pedig tovább siránkozott: – Anyu, meg fogom ismerni? – Megismered, miért ne ismernéd. Csak nyisd ki jól a szemedet. – És ő megismer minket? – Ő is, mondom, ránk ismer. Hiszen ott van nála a fényképünk. – Hanem téged nem fog megismerni – mondja egyenest a szemembe. – Ugyan miért, kislányom? – Mert sírsz és csúnya vagy. A fényképen viszont olyan szép és vidám vagy. – Óh, így igaz, lányom, okos vagy, hadd tegyelek le, s törölöm meg az arcom.

S úgy állunk ott, mint két magára maradt árva. Utas már alig-alig van, csupán azok maradtak, akiknek tovább kell utazniuk.

...Állunk, s messziről, a peron végéről egy terepszínű zubbonyos férfi le nem veszi rólunk a szemét. Vállán hátizsák, jobb kezében kis bőrönd, a másikon köpenyét tartja. Néz, mintha más nem is lenne a peronon.

Egész testem reszketni kezdett. A szemem még nem fogja fel, de már minden porcikám érzi: ő az!

Odajött hozzánk, kiejtette a bőröndöt meg a köpenyt a kezéből, s egyszerre Katjusával mindkettőnket átölelt.

Átölelt, s borostás képét hozzánk nyomta, engem az ostobát pedig csak úgy rázott a hideg: istenem, hogyan is hihettem, hogy elfelejttem az arcát. Nem, soha... Soha életemben... Ha özvegyként haltam volna meg, akkor is emlékeznék minden porcikájára, örökké velem lenne...

Megtaláltuk, elindultunk. Katjuska felkapta apja bőröndjét, s cipeli, akár egy hordár (szuszog, de át nem engedné nekem), én a köpenyt viszem. Pavlusa valamit kérdez, én felelek – arra válaszolok-e, amit kérdez, fogalmam sincs. Ami a fő, a bricskát lesem. Meg is találom, Olka ott áll mellette, hanem Mityenka sehol sincs. Óh, micsoda balszerencse, micsoda balszerencse...

Na és, hogy volt tovább...? Mi volt utána? Azután a dolog olyan fordulatot vett, de olyat – magam sem hittem volna. Mityenkánk már felnőtt, családot alapított, de még mindig, ha összejövünk, egyre csak nógatjuk: nosza, meséld el, hogyan vártad apádat a frontról!

Semmi baj, lépdeljünk a bricskához. Olka, amint meglátta apját, usgyi, máris ugrik a nyakába, csokolgatja, apus pedig körbepillantgat, hol a fia?

Valahol itt köszál a közelben, rögvest megkeressük – dűnnyögöm.

A nap pedig csak süt, nincs menekvés előle. Látom, hogy a kertben van egy kis árnyékos hely. Mondom is az uramnak: – Pavlusa, most jöttél, nyilván fáradt vagy, üldögélj egy kicsit, az árnyékban, mi majd megkeressük Mityát. – Lekapok egy öltre való szalmát a bricskáról, s az almafa alá teritem (egy szál fű nem volt ott). De szinte már semmi hangom... alig bírom visszatartani a sírást...

Lecdobtam a szalmát, kiegyenesedek, s felkapom a tekintetem. Felpillantok..., s tessék, az almafán az ágak között egy kis, szutykos folt mozgolódik.

– Szent úristen!

Kissé odébb lépek, ahonnét jobban látni, hát ott van, teljes valójában a mi rosszcsonit fiacsánk. Ül az ágon, fejét egy másik ágra hajtja, kezével átfogja a törzset és szundikál. Szundikál a gazfickó, s csak úgy szuszog a kis csibész!

Leroskadtam a szalmára – sírás és nevetés egyszerre ráz. Nézd csak, atyus, hogyan vár téged az édes egy fiad!

Pavlusa óvatosan felmászott a fára, leemelte az ágról a kis álomszuszékot, én pedig lent átvettem tőle. Mityenka felébredt, pislogott a szemcskéjével, de fogalma sem volt, miért neveltünk. S egyszercsak bömbölni kezdett.

Hogyan is történt? A pernahajder meglátta a gyümölcsöt az ágakon, s felmászott. Az alma még zöld volt. Evett vagy nem, mindegy, de ekkor meghallotta, hogy a lányok keresik. S azt hitte a semmirekellő, hogy bújószkáznak vele. Ült-üldögélt, s várta, hogy megtalálják, aztán hiába várt, s elaludt...

Már alaposan bent jártunk a délutánban, amikor hazaindultunk az álmomásról. A kislányok egyre csak bújnak az apjukhoz, a nagyobbik, az Olka, igaz, mintha szégyellené, hol a kezét fogja, hol csak titokban odasimult hozzá. Mityenka először egy kicsit nyakaskodott, de aztán ő is felengedett, még el is szemtelenedett. Lekapta a sapkáját az apja fejéről, feltűzte magának apja kitüntetését, ugrálni kezdett a kocsiban, egy kicsit meg is kellett csapkodni.

Kátyenka, az a hízelgő viszont le nem mászott apja nyakából.

Döcögünk a bricskával, a nap pedig egyre tüzel. Pavlusa kibombolta a zubbonyát, s látom, lefogyott a kedves. A kulccsontját akár meg is lehetne markolni. Igaz, nem vendégségben volt, hanem kórházban, ott pedig senki nem hízik meg.

Én meg úgy szeretném megkérdezni, hol sebesült meg, de félek. Úgy látom, keze-lába ép, a feje is, a levelet mégsem ő írta. No, elszántam magam, s megkérdem tőle: ugyan hol sebesültél meg? A gyerekeket egy kissé odébb toltam, átölelte a vállam, s elmosolyodott: – Marija kérdezd inkább azt, hol nem sebesültem meg... – Ezt mondta, én pedig odaszorítottam a kezéhez az arcom, s nem kérdeztem többé.

A nap lemenőfélben volt, s mi kijutottunk az Ingolhoz. Megyünk fel- felé a meredek kaptatón, itt a part magas, Pavlusa pedig egyszerre nyugtalan lett, így szólt hozzám: – Megállj, szeretném megnézni a tavat. Négy éven át csak álmomban láttam.

Felpattant, én meg rögtön arra gondolok: világos, mit akar. A lovat félreacsapjuk – a lekaszált kis rétre, a boglyához. A gyerekeknek pedig bejelentem: világosban úgysem érünk haza, szedjetez gallyakat a par- ton, tüzet gyújtunk, itt töltjük az éjszakát!

Erre ugrálni, csipogni kezdtek, én pedig csak nevetek, velük együtt bolondozok, alig ismerek magamra.

Kifogtam a lovat, kiszedtem szájából a zablát, s elengedtem, hadd le- geljen. Nekifogtam vacsorát készíteni. A gyerekek visítotak: gyerünk fürödni! Fürödjön csak az apjuk velük! Ugyan, szaladjatok le, mártóz- zatok meg a vízben, legalább lemossátok a port a képetekről.

Vödört lógtattam a tűz fölé, kimentem a tó partjára, s leültem. Az enyéim ott viháncoltak a vízben, sikítotak, fröcskölték egymást, apjuk hátán lovagoltak! Mityenka pucéran, Katyusa kismadrágban, Olka pedig a kisingjében, hát persze, már nagylány, szégyenlős.

Én meg csak nézem Pavlusát. Istenem, mi lett vele! A mellén kereszt- ben végig fehér barázda, a lábán sebhelyek, mintha valaki szögeket vert volna belé, s úgy maradt. A hátán pedig tányérnyi folt...

Megfürdöttek, s a gyerekeket a tűzhöz ültettem. Lepényt rágszáltak, s hozzá uborkát harapdáltak, csak úgy ropogott a foguk között. Apjuk előhúzott egy amerikai kolbászkonzervet – gyerünk ide vele! Illatos rep- kényből készített teával itattam meg őket. Most pedig, tessék, minden- kinek egy fürt füge és gyerünk, be a bricskába aludni. Ha kevés a szal- ma, tépjetez szénát mellé, különben összefagytok reggelre.

Ketten maradtunk a tűznél. Előhúszom a vodkásüveget, s nyújtom Pav- lusa felé:

– Na, rég várt párom, iszunk egyet a találkozásra?

Olyan furcsán nézett rám... Rám nézett, s azt mondja: jó lenne, Marija, de nekem tilos.

– Hát az meg hogy lehet, hogy tilos? – Hát így. Meghagyták: felejtst el az italt. – Ugyan, miféle ital ez? Csak neve van, ereje nincs. Soha nem ittam, hisz' tudod, még májusban, a győzelemre is, éppen csak egy picit, s most is...

– Anton Fomihin viszont mindkét lábát elveszítette, mégis csak úgy dönti magába az italt – de még hogy, s meg se kottyan neki. Neked pedig megvan kezed, lábad, hála istennek. Igaz, kissé lefogytál a kórházi koszton, de most már otthon vagy, a családban, gyorsan megtestesedsz, erőt gyűjtesz... Legalább a találkozásunkra igyál, Pavlusa.

Óh, bizony helyesen mondogatja Anna Filippovna, a titkárnő: – Marija, a nyelved akár a kereplő. Kerepelsz egyre csak kerepelsz. Mi a csudá- nak tereltem a szót Fomihinra, mintha felingereltem volna a párom vele...

Odaült hozzám Pavlusa, átölelt, cirógatni kezdett.

– Ha már így, hát akkor legyen, igyunk asszony a találkozásunkra. Erre bizony inni kell. A kincstári porciót azért én is felhajtom.

Megvacsoráztunk, beszélgettünk, többnyire csak én járattam a számat. Pavlusa kérdezget, hogyan is volt velünk.

Közben beköszöntött az éjszaka, felragyogtak a csillagok. Ciripelnek a tücskök, a ló nem messze fel-felhorkant, prűszköl. A boglyához mentünk, leheveredtünk az aljába.

A boglya mögött pedig ott a még kaszálatlan rét, kiszáradt lápos rész. Lápos rész, s tele mocsári rozmaringgal. Hófehér az egész. S olyan illatot áraszt, hogy nincs hová bújni odle, mindenhová utánad jön. Különösen ilyen forró, füledt nyári nap után. Jársz egyet közöttük, s egészen elbódulsz.

Pavlusa kérdi: – Honnét ez az illat? – Hát a mocsári rozmaringtól, tán elfeledted kedvesem? – Aha, elfeledte.

Bedugtam a kezem az inge alá, s tüstént sebhelyhez értem. – Fáj? – kérдем suttozva. – Nem – feleli ugyancsak suttozva –, éppen ellenkezőleg, mintha nem az én bőröm lenne, nem érzek semmit. – Hát itt? – Itt sem.

...Istenem, végigcsókoltom összes sebét, simogattam, dédelgettem. Álmatlan éjszakáim, magamba fojtott könnyeim egyszerre eltűntek – mintha nem is lettek volna, elrepültek.

Magam sem tudom hogyan, de elnyomott az álom, elszenderedtem. Arra ébredtem, mintha valaki jeget dugott volna a derekam alá. Pavlusa nincs mellettem! Pedig az égbolt már ragyogott, a hajnal elűzte a sötétséget, a madarak versenyt csiviteltek, itt a reggel.

Felpattantam, körülnéztem. Itt a part, mellette az út, minden derűs, verőfényes, csak a boglyánk mögötti lápon kűszik köd. S látom: Pavlusa, Jézus Mária – ott bolyong a ködben.

Kiáltok neki, de oda se figyel. Rohanok utána, futok, s látom, hogy nem is köd az, hanem a mocsári rozmaringerdő! Félálmában mi mindent lát az ember.

Utolértem, megállítom, ő meg olyan furcsán mered rám... Mintha üvegen keresztül nézne. S az arca is megváltozott. Óh, de megrémültem! Átölelem, ölelem, próbálok magam felé fordítani, de nem hagyja. – Pavlusa, kedvesem, hová igyekszel, menjünk vissza...

Ő pedig, mintha nem is hozzá szólnék, félretol, majd egyszercsak megkérdi, de úgy, hogy a hideg is futkos a hátamon tőle:

– Hol van Hrjapunov?

A szívverésem is megállt. Miféle Hrjapunov? Nincs itt semmiféle Hrjapunov. Én vagyok az, a feleséged, Marija. Menjünk drágám.

Ő pedig, mint akinek gyökeret vert a lába:

– Hrjapunov, hozzám!

Hű, csak hajtogatja a magáét! S sehogy sem tudom lecsitítani. Nincs itt semmiféle Hrjapunov, egyre csak ezt mondom. A gyerekeink vannak itt, más senki. Menjünk oda hozzájuk, a gyerekekhez. Olkához, Katyusához, meg Mityenkához, mind alszanak. Menjünk, nézzük meg őket.

Alighogy említettem neki a gyerekeket – Olkát, Katyusát, meg a fiúnkat, Mityenkát – megenyhült, én pedig erőszakkal visszacibáltam a helyünkre.

Lefektetem, s magam is mellé dőltem. Lihegek, teljesen kiremültem. Ő pedig lehunyta a szemét, s mély álomba zuhant. A szánalomtól lángra gyúlt a lelkem, mellé fordultam, átöleltem a fejét, s magamhoz szorítottam...

Magamhoz szorítottam a fejét, tarkóját... erre megrándult, felugrott, mintha áram ütötte volna meg!

Felült, azután hol a földre vetette magát, hol ismét felpattant. Dermedten állt, mint aki karót nyelt. Kezével végigkapott rajtam, aztán eltaszított; mitkálblúz volt rajtam, rögtön cafatokra szakadt! Ő meg négykézláb kúszni kezdett a boglya körül, mintha előlem bújna. Kúszik és nyög, egyre csak nyög. S a fejét rázza... Messzire elkúszott tőlem.

Felugrottam, körbeszaladtam a boglyát... Jóemberek, ugyan ez meg mi? Ő pedig csak rángatózik, forog a földön, mint a motolla. Alatta a lekaszált üröm, vadrozs, görcsben fetreng, arcát a lekaszált fűbe fúrja...

Térdemhez szorítottam a fejét, s így tartottam, keményen tartottam, kezem majd elzsibbadt.. Rángatózott, rángatózott, teste megfeszült, akár az íj, majd megnyugodott.

Elcsöndesedett, arca verítékben úszott. S homlokától a halántékaig vékony sebhely húzódott. Ajkammal rátapadtam....

Óvatosan megemeltem a tarkóján a haját.... Felemeltem a haját, alatta kis csupasz folt villant elő, akkora volt, mint akár egy pénzdarab. S bőr helyett ezüstös fémlapocska csillogott ott...

A térdemen aludt el. Betakartam, magam is leheveredtem, s elaludtam, olyan mélyen, mintha sötét verembe zuhantam volna.

Erős napsütés ébresztett végleg fel, az arcom égette. Olyan jó volt felébredni, mintha valahonét a mélyből jöttem volna fel a fényre... Körbejárattam tekintetem, Pavlusa nem volt a közelben, s a gyerekeket sem találtam a bricskában.

S ekkor hangok hallatszottak a szomszédos kis ligetből. Nevetés, hallom, hogy egymást szólítgatják. S hallok Pavlusa kacagását is.

Óh, soha életemben nem aludtam ilyen sokáig!

Felkőnyököltem, s feléjük pillantottam. Felém jönnek, mind a négyen, egymás szavába vágva kacarásznak.

Lehunytam a szemem. Istenem, kedveskéim, alaposan megszenvedtük a boldogságot. Pavlusa hol az egyik lányt hintáztatja meg a levegőben, hol a másikat. S a lányok elégedetten sikoltoznak.

Mityenka előttük ugrál, akár egy labda, valamit szorongat a kezében, s már messziről kiabálja:

- Anyu, cserebogarat fogtunk apuval, csiklandozza a tenyerem!

S Pavlusa, az én Pavlusám... Zubbonya kihajtva, arca derűs s mosolyog. Jó reggelt, köszönt, vidám napra ébredtünk.

Istenem, csak álom volt az egész éjszakai szörnyűség, csak rossz álom?

Odalép hozzám, s látom a szemén, semmire nem emlékszik. Gyorsan felkapom kis kabátkámat, s elrejttem a rongyokra szagatott blúzt. Ha így van, hát legyen. Én sem emlékszem semmire, hát nem is volt semmi. Semmi kétség, csak álmodtam az egészet.

Nézem a kedvest, s mosolygok. Látom a kis kék foltot a halántékán, amelyet végül is nem csókoztam meg...

(Földeák Iván fordítása)

Kenyér és só

Semmitől nem fosztott meg a sors keze.
A fényes orosz ég alatt születtem,
hol felnevelt-táplált anyám teje,
s a földnek legjobb kenyerét ehettem.

Én túléltem a háborús hiányt.
És akkor, ott értettem meg egészen,
hogy kenyérrel üztük el a halált:
pelyvás,
szikkadt,
fagyos,
komiszkenyérrel.

A földi fájdalom s a földi jó
a kenyérben szépen elkeverednek;
s tán ezért van, hogy a kenyér – a só,
ha szívvel adjuk, a legkedvesebbek.

Bármely falunkat, ha felkeresed,
az a szokás járja századok óta,
hogy kendőn hoznak eléd kenyeret,
s festett tartóban
ott a gazda sója.

Lelki büszkeségem nem titkolom,
hogy oly szilárdan, erősen vigyázod
meghitt házaidban, Oroszhonom,
e sosem avuló népi szokásod.

A szokásért hazám megszenvedett:
Nincs a világnak más országa-vidéke,
amelynek sorsa vercjtékesebb,
s melynek ily egyetemes küldetése.

Hazám, a ráncokért homlokodon
hú fiaid az életüket adnák.
Hát éljen örökre a földgolyón
a kenyér, a só,
az emberi jóság.

(Erdődi Gábor fordítása)

Negyvenhárom

Negyvenhárom.
Égő üröm
Füstölt messziről
A fekete
Felszaggatott mezőkön.
Ez volt a Kurszki könyök.

Tigrisek kúsznak.
Sok makacs vadállat.
De itt velem,
Ebben az örökkévalóságig
Gyötrő pillanatban
A távcső keresztjére feszítve
Lapul az ezred.
És megdördülünk.
Ez már a végítélet.
És a tankok
Kigyúlnak mint a fáklyák...

Mért nem hamvadnak el
Végre
Azok a négy évtizedes
Lángok?
Talán, mert erőnket érzem
Bennük, hiszen a hazát ölelte
Védőn a tűzben is magához
Akkor is
A vérző Kurszki könyök.

Városom

Reggel
A nagykémények
Felszúrják a ködöt.
Városom!
Benned szitkokon át
Fogcsikorgatva
Gyönyörködök.

Torkomban nem kapar áhítat
Csak füst. Régóta nyelem.
Pedig utcáidtól első látásra
Bennem se gyúlt ki
A szerelem.

Így vagy úgy, de vállalja sorsát
Mindenki, amíg él.
Ha már – hallottuk sokszor –
Az izzó kuznyecki koksztól
Olvad a kőből acél.

Mikor a háború
Hörgött a szirénák
Torkán, és égő ég
Szakadt a mérgezett
Földre, akkor a füsttől
Fuldoklott itt a város,
Hogy vehessen még a világ
Szabadon lélegzetet.

Még emlékeznek a vén szirénák,
Mikor a reggeli ködbe búgva
Várják a napot, hogy feltündököl.
Az újak már meg sem értik,
És egyszer a füstöt is félrehúzzuk,
Városom,
Szépülő arcod elől.

(Rigó Béla fordításai)

Téli utazás (I. rész)

Ahogy híre jött Pest felszabadulásának, közöltem Gergely Pistával, hogy két-három nap múlva hazaindulok, a lapnak hét végén esedékes megjelenését se várom meg. Családommal utoljára júliusban váltottam levelet, azóta nem tudtunk egymásról; én biztonságban ültem Debrecenben, december eleje óta, és szorongtam szüntelenül a nyilasdúlás és az ostrom szörnyűségei között élő hozzám tartozókért – nem sejtettem, hogy élnek-e még egyáltalán? Mióta a Népszava megjelenését engedélyezték, s bizonyossá vált, hogy együtt fogunk dolgozni, Gergelynek többször is megmondtam, hogy amint lehet, megyek haza Pestre a családot megkeresni. Eddig mindig rábólintott, de most, hogy valóban eljött az indulás ideje, egyszeribe nem tetszett neki a dolog: hol szokott erőszakosságával, hol hízelegve próbált lebeszélni az útról. Megértettem, hogy nem szívesen vesztené el már a kezdet kezdetén egyetlen munkatársát; de hiába ígértem szentül, hogy nem szegem meg egyezségünket, s akár megtalálom az enyéimet, akár nem, a lehető leggyorsabban – számításom szerint nyolc-tíz nap múlva – visszajövök, s beálllok a szerkesztőségbe, nem hitte el nekem, vagy inkább úgy tett, mintha nem hinné. – Nem fogsz visszajönni! – hajtogatta komoran, pedig aligha gondolta komolyan, hogy be akarom csapni, csak éppen jólesett neki a komiszkodás.

Nagy előkészületekre nem volt szükségem: a szoboszlói kórház pokrócaból varrt nadrágot, a Kisvárdáról hozott fiúfelöltőt és diáksapkát, a nehezen szerzett nyári szandált, az egész inget-gatyát – egész ruhatáramat magamon hordtam. A kemény januári hidegben sem gondolhattam szellelbélelt ruhatáram kiegészítésére, mert a használt holmikért is rengeteget kértek. Csak abban reménykedhettem, hogy otthon, majd a ruhászekrényemből újra tisztességesen felöltözöm, s eldobhatom ócska gönceimet. Élelmiszert viszont még elég olcsón, s bőségesen lehetett vásárolni, kevés pénzemért egy hátizsákravalót sikerült beszereznem, abban bízva, hogy nem kell majd magamnak felélnem útközben, hanem hazavihetem.

A hidegnél jobban féltém attól, hogy kénytelen leszek magányosan indulni a bizonytalanak tetsző útra. Nem volt ez alaptalan félelem: útikészülődésem főként annyiból állt, hogy útitársakat kerestem – és nem találtam. Valahány pesti ismerősöm, akit hívtam, hogy jöjjön velem, rendre visszautasított; korainak mondták az indulást, félve a fagvtól, a gyaloglástól, a kényelmetlenségektől, az ismeretlen veszedelmektől, a fogságba eséstől, legjobban pedig attól, hogy a harcok forgandóságában és zűrzavarában a náci kezébe kerülnek. Az utazásra tehát senki sem vállalkozott, de mindenkitől, akit csak hívtam, sőt ismeretlenektől is, kaptam egy-egy hozzátartozóiknak kézbesítendő levelet. A kis műbőr mappa, amit a László-lakásban zabráltam, dagadásig megtelt a rámbízott 35–40 vagy tán annál is több levéllel. Két vagy három nap múlva pedig, valóban az utolsó pil-

lanatban, amikor már elkéseredetten beletörődtem, hogy egyedül utazom, Hódi Lajos szabósegéd, volt századbeli bajtársam személyében útitársam is akadt; eléggé felületesen ismertem, de most nagyon örültem neki.

Betiltása után tíz hónappal, 1945. január 26-án pénteken ismét megjelent a Népszava. Akkor én már nem voltam Debrecenben, előző nap elutaztam. Két-három hete talán, másodnaponkénti ingajáratban, újra járt a személyvonat Debrecen és Szolnok között. Aki utazni akart, kora hajnalban, a kijárási tilalom végeztével igyekezett az állomásra, mert csak az indulás napja volt biztos, az indulás óráját a vasutasok maguk se tudták előre. Mi is Hódival hajnaltól kinn rostokoltunk az állomásnak nevezett romok között, s a hidegtől, s a földön kuporgástól elgémberedetten szálltunk fel órák múlva a vonatra. De így is nagy érzés volt személykocsiban ülni és tudni, hogy utunk nagyobbik felén még aznap túlleszünk. Induláskor úgy terveztük, hogy Szolnokon fogunk éjszakázni; mivel azonban már kora délután odaértünk, nem akartuk fölöslegesen tölteni az időt, hanem azonnal továbbmentünk, persze már gyalog. Jól kiléptünk – a fagy is siettetett – és alkonyatra Abonyba értünk.

Az abonyi „proletárdiktatúráról”, mint az ország szétesettségének, politikai zürzavarának egyik szélsőséges példájáról, korábban beszéltem már. Többet most se mondhatok róla; nem tudom, mit őrzött meg belőle a helybeliek emlékezete, s az emlékezeten túl maradt-e valami nyoma létezésének egykori hivatalos iratokban. Ha a véletlen 1945. január 25-én nem éppen Abonyba vet egy estére és egy éjszakára, bizonyára én se hallottam volna hírét. Nos, a front elvonultával, amikor közlekedés, posta, hírközlés nélkül, érvényes törvények és központi hatalom hiányában minden falu és város kényszerűen önálló köztársasággá alakult, Abonyban a 19-es veterán kommunista, Acsai elvtárs – keresztnevére nem emlékszem – kikiáltotta a proletárdiktatúrát. Ehhez aztán később is ragaszkodott, nem óhajtott a Abonyban átadni a hatalmat az ideiglenes kormánynak. Azon a januári estén hosszan becsmérelte Hódinak, s nekem a kormány és a kommunista párt politikáját. – Ha ide mer jönni az a Rákosi, letartóztatom! – mondta szigorúan és magabiztosan. Sejtelmem sincs egyébként arról, hogyan festett a gyakorlatban ez az abonyi proletárdiktatúra, mert reggel már indultunk tovább, Ceglédre, s ott más volt az államforma.

Ceglédre jó korán értünk; ha tovább megyünk, még világosan találunk volna lakott helyett, de a ceglédiektől azt hallottuk, hogy a szovjet katonaság minden reggel tehervonatot indít a ceglédi állomásra Pestre vagy Pest felé, és civileknek is megengedik a felszállást. Így aztán egy helybeli család vendégszeretetével élve másnap reggelig maradtunk. Reggel valóban indult szerelvény Pest felé, csupa nyitott vagonnal: senki se törődött vele, hogy felszálltunk. Nem tudom, hány fok –, de kegyetlen hideg volt. Míg állt a vonat, ugrálva-toporogva mégcsak elviseltük valahogy; menet közben aztán dermedten kuporogtunk a védelmet nem nyújtó nyitott kocsisarkában. Ha nem félek a láb- vagy kartöréstől, leugrottam volna a szabad pályán üres kocsikkal robogó vonatról és inkább gyalog mentem volna tovább; de amikor Úllón véget ért az északi-sarki utazás, és meggyőződtem róla, hogy se a fülem, se az orrom le nem fagyott, mégiscsak örültem, hogy sikerült megmenekednem újabb két-három napi gyaloglástól. Hiszen innen, Úllóról már csak egy iramodás hazáig: ha baj nem ér útközben, estére otthon leszek!

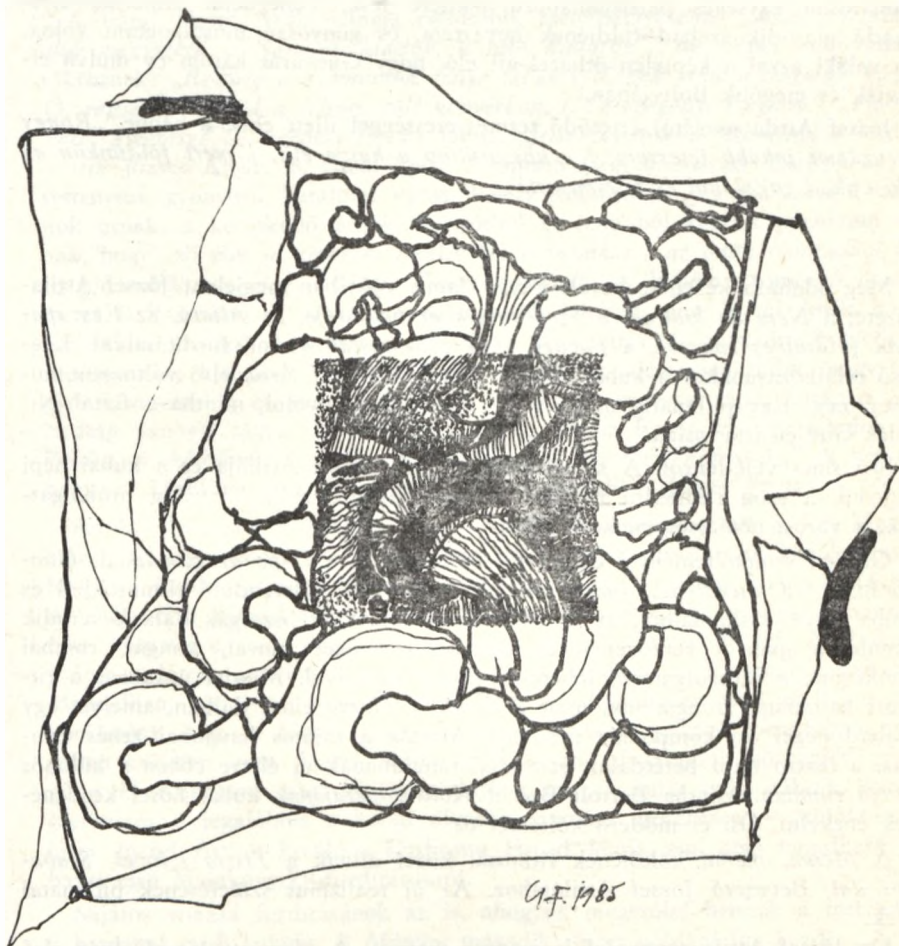
Most, hogy leszálltunk a vonatról, láttuk: mennyien utaztunk rajta; majdnem minden vagonból lekászálódott néhány hozzánk hasonlóan összefagyott fiatalember, csupa civilbe öltözött, volt katona, munkaszolgálatos – csak az ilyenfajta vállalkoztak akkor még az utazásnak mondott kockázatos kalandra. Ahogy összegyülekeztünk ott, kiderült, hogy mindenki Pestre igyekszik, arrafelé, ahol szünet nélkül mennydörög a háború, egyetlen hatalmas, félelmetes morajja nőnek a kilövések és a becsapódások, Buda ostromának hangjai. Csapatban mentünk egy ideig, az útról óvatosan letérve, toronyiránt, egészen Ferihegyig; ott valahonnan a semmiből elénk állt egy kis katona nagy puskával és „kicsi robotra” szólította a csapatot. A kicsi robot, a hadimunka pedig tarthatott három óráig, három napig, három hétig vagy annál is tovább, senki se tudhatta, meddig. Úgy éreztem –, s nyilván úgy a többiek is –, mintha a hosszú távollét után az otthon küszöbén az orrom előtt csapnák be az ajtót. Ha az a puska nincsen, bizonyára szétfut a társaság, így azonban ki-ki papírjai segítségével próbált szabadulni – már aki úgy gondolta, hogy alkalmas igazolványa van. Hódi párttagsági könyve felmutatásával kérte elbocsátását, ettől a katona egyenest dühbe gurult. Ő arra kapott parancsot, hogy embereket vigyen munkára, füttyült hát a papírokra.

Igazolvány, nem is egy, az én zsebemben is volt, minden Debrecenben föllelhető és mozgósítható pecséttel hitelesítve, de nem láttam értelmét – a többiek kudarcra után –, hogy akármelyiket is mutogassam. Álltam csak mélységesen elcsüggedve, s az járt a fejemben, hogy mégiscsak azoknak volt igazuk, akik az utazást korainak mondták és Debrecenben ülnek most a meleg szobában, s akik valószínűleg előbb lesznek otthon, mint én. Ez a keserves gondolat juttatta eszembe a rámbízott leveleket, s szülte az ötletet, hogy elővegyem a hátizsákból a levelekkel kitömött mappát, s a katona orra alá dugjam: postát viszek, sürgősen Budapesten kell lennem, engedjen utamra, vagy vigyen a parancsnokhoz! A sok levéltől, meg nyilván a nagy hangomtól is meglepődött harcok előbb visszautasította kívánságomat, de néhány percnyi kézzel-lábbal-oroszul-magyarul folytatott vita után mégis kedvemre döntött: credj, vidd a postádat!

A lemaradtok miatt némi rossz érzéssel, de alapjában elégedetten, a szerencsének örülve, mentem tovább, most már egészen egyedül. A kezdeti jó kedvem azonban hamarosan gyászosra fordult. Sietnem kellett, nem kockáztathattam, hogy sötét este érjek haza, s a kijárási tilalom az utcán találjon. Lőrincen mégis útbacajtettem gyerekkorom néhány emlékezetes helyét, házakat, ahol gyerekkori barátaim laktak valaha, abban reménykedve, hogy egyiket-másikat talán megtalálom, s ha futtában is, néhány szót válthatunk. De mintha kísértetvárosban jártam volna: az utcán, a kertekben, schol egy lélek, s egyre gyötrelmesebbé, kísértetiesebbé vált az egyedüllét. Kimentem az Üllői útra, végigtaláltam rajta Lőrincen, Kispesten keresztül, anélkül, hogy egyetlen emberrel találkoztam volna; csak már Pesten, a Valéria-telep környékén jöttek szemben velem, kis csapatokban, karszalagos férfiak, öröm volt végre megint embereket látni, beszélni velük. A MÁVAG-ban dolgozó kispesti és lőrinci munkások voltak, a szovjet hadsereg tankjait és teherautóit javították. Siettek haza ők is; amint elmentek, megint néptelenné vált az utca.

Egyfolytában gyalogoltam Úllőről Pestre, nem volt alkalmam pihenésre; reggel óta nem is ettem. Nagyon elfáradtam, alkonyatkor még csak a Népliget környékén jártam. Össze kellett szedni magam, versenyezni az idővel, hogy még a sötétség leszállta előtt fedél alatt legyek: nem szerettem volna az éjszakát valami katonai fogdában vagy még rosszabb helyen tölteni. Az bizonyos volt, hogy a lakásomra, Angyalföldre aznap már nem jutok el, szüleimhez indultam – bizakodva is, szorongva is, hiszen nem tudtam, megtalálom-e őket, vagy bárkit is a családból. Szedtem a lábam, ahogy bírtam, mégis sötét este lett, mire háromnegyed évi távollét után, '45. január 27-én bezörgettem az Izabella utcai ház kapuján.

(Folytatjuk)

József Attila Latin-Amerikában

József Attila kubai fordítóját, Fayad Jamist 1963-ban ismertem meg Havannában.

A hatvanas évek első felének Kubája olyan volt számomra, mintha Majakovszkij októberi poémája, az *Így jó!* – amelynek első fordításváltozatát éppen egy évvel első kubai utam előtt fejeztem be –, elevenedett volna meg a forradalmára büszke szigetországban, futuristák helyett absztraktokkal, költőbaráttal, akivel egymás verseit fordítottuk, és Guevarával, aki Budapesten akkor még nem volt Che. Biztos voltam abban, hogy a latin-amerikai kontinens hamarosan egységes partizánháború színtere lesz, Venezuelát Amerika eljövendő második szabad földjének neveztem, és gúnyosan mosolyogtam volna, ha valaki azzal a képtelen ötlettel áll elő, hogy Guevarát három év múlva elfogják és megölik Bolíviában.

József Attila magától értetődő természetességgel illett ebbe a képbe. *„Rongy-ceruzámat inkább leteszem, / s köszörülöm a kasza élit, / mert földünkön az idő érik, / zajtalanul és féltelmesen.”*

Még odahaza kezembe került Fayad Jamis 1963-ban megjelent József Attila-füzete, a *Nem én kiáltok*, a *Szegény ember balladája*, az *Altató*, az *Egy spanyol földműves sirverse*, a *Favágó* és a *Szocialisták* kitűnő fordításaival. Legelső találkozásunkkor a kubai költő a *Nemzett József Áron* első változatát mutatta meg. Egy pillanatig olyan volt ez a vers spanyolul, mintha a fiatal Nicolás Guillén írta volna.

Szó sincs véletlenről. A szegényemberversék József Attilája és a kubai népi táncdal, a szon ritmusára rátaláló Nicolás Guillén ~~rehabilitációt~~ próbálgattak, a városi népiesség énekeit írták.

Guillén szonkölteményei egyszerre táplálkoznak a *Lope de Ruedánál*, *Gón-goránál*, *Gil Vicenténél*, *Juana Inés de la Cruznál* felcsendülő ritmusokból és Kuba félvér dallamaiból, az ültetvényeken dolgozó rabszolgák dala keveredik bennük a spanyol vers zenéjével, karneválok néger táncai, kongái, rumbái ötelkeznek a rabszolgatartó fehércek európai énekeivel. Mintha ugyanazt a ritmust hallanánk szongjaiban, mint a *Teodora Mama* című dalban, amelyet egy szabad néger nő komponált 1580-ban. Mintha a sajátos havannai zenés színház, a teatro bufo betétdalai, *gvaracsái* támadnának új életre ebben a különös *zengő rumban*. Mintha Bertolt Brecht *Koldusoperájának* kubai hősei kezdenének énekelni. Ósi és modern költészet ez.

A *Menni, menni* költőjének ritmusai közel állnak a *Tiszta szívvél*, *Szabados dal*, *Bevezető* József Attilájához. Az új realizmus születésének pillanatai ezek.

De József Attila spanyolul is magyar maradt. A *Nemzett József Áron* első szakasza idegen világot tár fel a tenger övezte kubaiak számára. A kíváncslónak hitt apa József Attilánál a tengeren szagos füveket *kaszál* (Fayad Jamisnál czerjőfüvet), olyan költő írja ezt, akinek a tengerről az Amerikába

tántorgó szegény jut eszébe, és a Nagy Óceán hullámaint barázdáknak látja. A magyar olvasó azonnal a *Hazám* híres sorára gondol: „*Adtál földművest a tengernek*”.

Fayad Jamis József Attilát franciául fedezte föl, Párizsban. Képzeljük el a huszonnégy-huszonöt éves kubai költőt és festőt, akinek apja arab, anyja mexikói, és aki a havannai nyomor és kilátástalanság elől Párizsba menekül. Egy verseskönyve jelent meg, a *Szembéjak és por*, Havannában számon tartják, szerepel *Cintio Vitier* 1952-ben megjelent híres antológiájában, *José Lezama Lima* féloldalmi dedikációkkal ajándékozza neki könyveit. Az ötvenes évek első felének Havannájában mégis úgy érzi, hogy csak elpusztulni lehet, az emigrációt választja, akárcsak nem egy nemzedéktársa, öt éven át alkalmi munkákból tengődik Párizsban. Első könyvében ilyen szakaszok vannak: „*Ésők testvére, / segíts kiáltanom, / nedvek kutyája, / őrizd nekem / a finom csontot.*” (A virrasztó éneke)

A fiatal József Attila hangja rikoltóbb, szenvedélyesebb: „*Akár borzalmas, akár nagyszerű, / Nem én kiáltok, a föld dübörög*”, de képei rokonvilágot tükröznek: „*Rejtőzz a gyémántok fénye mögé / Kövek alatt a bogarak köze, / O, rejsd el magad a frissen sült kenyérben, / Te szegény, szegény.*” „*Fű testvére, gyűlölsz?*” – kérdezi Fayad Jamis, „*friss záporokkal szívárogi a földbe*” – írja József Attila. A kubai költő Robinson Crusoe marad Európában, „a rettenetes, gyönyörű, hatalmas város, Párizs Robinsonja”, és azt üzeni a tábornok úrnak, a kereskedő úrnak, a drótból és hamuból készült pápaszem úrnak, hogy „*új élet új emberei emelik fel városaikat / az önök csontjaiból meg az enyémből, no meg a Notre Dame porából*”. A bohém nyomorgó hasonló életet él Párizsban az ötvenes évek második felében, mint József Attila három évtizeddel azelőtt. A Bonaparte kávéház akasztottjának gyönyörű beszédét, a szerencsétlen kisémer, Louis Krizek vallomását idézi; jól tudja, hogy „hegyes körmeivel a csontot markolássza az éhség”, és rossz cipői láttán a „szabadság iszonyú vágya”-ra ébred hajnalban, „Kuba fénylő égé”-re gondol. „*Ó, koldus, ó, kőműves, ó, költő, meddő anyánk gyerekért könyörög.*” A két egybeírt sor közül az elsőt Fayad Jamis írta, a másodikat József Attila.

Amikor franciául fölfedezte József Attilát, még semmit sem tudott Magyarországról. Egy valaki volt Párizs ismeretlen művészyomorgói közül. Amikor fordítani kezdte – magyar hispanisták segítségével – neves kubai költő volt, Amerika első szabad földjének fia, akinek verseit több nyelvre fordították már, könyvei egymás után jelentek meg. (Fayad Jamis József Attila-kötete 1966-ban látott napvilágot a *Corvinánál*, új kiadása a *Visornál* jelent meg Madridban, részleteit kiadták Mexikóban is.) Egyáltalán nem mellékes az a körülmény, hogy a hiteles spanyol József Attila a győztes forradalom országában született meg. József Attila lírája olyan „társadalmi szükséglet”-et elégitett ki Kubában, mint Majakovszkijé a felszabadulás után nálunk, azzal a szerencsés – legalábbis a kubai olvasók számára szerencsés – különbséggel, hogy József Attilát kiválóan fordította Fayad Jamis, ami nem mondható el a hazai első Majakovszkij-fordításokról.

Sajátos vonása fordításának az is, ahogyan megszólal bennük a történelem, a hatvanas évek hangja. A *Március* második részét például így kezdi: „*A férfi zsoldos, a nő szajba / szívük és szívem közt nem lesz párbeszéd.*” A kategorikus kijelentés a korszak szenvedélyét őrzi. *Victor Valera Mora* például, aki *César Vallejo*t idéző haraggal fordult szembe a hatvanas évek elején Venc-

zuela hatalmasaival és opportunistáival, így fogalmazott: „*Nyissátok ki rettegő kapuitokat, oligarchák, / mert tiveletek békét nem kötünk.*” A salvadori *Roque Dalton*, a nicaraguai *Leonel Rugama* lírájával rokon Fayad Jamis-féle *Március József Attilája*.

Nem idegen ez a hang a *Munkások* költőjétől, de mégsem az övé. A *Március* eredetije mélyebb, összetettebb: „szívüket el nem érhetem.”

Húsz év múlva Caracasban ismét erre a József Attila-sorra gondoltam. A várost körülölelő nyomornegyedek másfél millió lakója közé egyelőre csak a drog jut be csempészáruként, a baloldal pártjai „nem érik el szívüket”. Talán nem az optimisták közt kell keresni József Attila véreit, rokonait? (Más kérdés, hogy az említett négy latin-amerikai költő közül természetes halállal egyedül Valera Mora halt meg, 1984-ben, szívinfarktusban.) Mintha a nagy perui, César Vallejo állna hozzá legközelebb. Minálunk erre a rokonságra először András László figyelt fel: „a *Mama* versek, a *Jaj, szeresetek szilajon*, a *Né-bány éjjelre padra, kőre* motívumai világosan és felismerhetően rajzolódnak ki Vallejo költészetében is.” Vallejo is poklokra ment. A halál előtti pillanatokban állítólag azt mondta, már-már agonizálva: „Bicskát! Megyek Spanyolországba!” A spanyol polgárháború második évét írták. A perui forradalmár költő úgy pusztult bele a harmincas évek forradalom helyett világháborúba torkolló világba, mint József Attila. Az Andok messzi falujában született mesztic, a *Trilce* univerzális hangú lírikusa éppen úgy saját húsából, csontjából építette a verset, mint a magyar költő.

1971-ben levelet kaptam Fayad Jamistól. Azt írta: „*A város peremén* (Attila verse, természetesen) megjelent egy versplakáton, amely Santiago de Chile jó néhány utcáján látható.” A levél hatására cikket írtam *József Attila Santiago de Chileben* címmel. Idézek belőle: „*Megnyugtat ez a plakát, biztossá tesz, és bizakodóvá. Harmincnégy év a történelemben nem is olyan hosszú idő, József Attila halála óta a testvéri tankok mindenütt fölindultak, és lám, elértek Santiago de Chilebe is. Ezentúl erre a versplakátra fogok gondolni, ha valamelyik éppen soronlevő amerikai elnök Chile-ellenes kijelentést tesz.*” Az idézet folytatását nem igazolta a történelem. „*A chilei munkás tudja és olvassa, hogy minden emberi mű értelme benn bűg, és megszerkeszti azt a harmóniát, amit harmincnégy évvel ezelőtt egy magyar költő csak önmagában szerkesztetett meg, mialatt nézte a bulló, kövér, puba kormot, amelyről a guanó jutott eszébe, ami Latin-Amerika városainak peremén mindmáig építkezési anyagként szolgál a győzni fogó megaláztatottak számára.*” Chileben azóta József Attila versei is a betiltott könyvek listájára kerülének.

Van József Attilának egy kérdőjele, amelyről sokszor megfeledekünk. A *Mondd, mit érte*l végén levő kérdőjelre gondolok. S még valamire. Arra, hogy az egyik szövegváltozatban csak kérdőjel, a másodikban csak felkiáltójel szerepel, a véglegesben viszont együtt a kettő: kérdőjel és felkiáltójel. Ezt kell József Attilától eltanulni. A legkegyetlenebb kérdéscset, amelyekkel olykor egyedüli reménységét, a jövendőt is kikezdi azért, hogy az igazat mondja, „ne csak a valódit”, és a felkiáltójelet, amelyet végül mégis odaír a kérdőjel után. Egy argentin költő, *Juan Gelman*, mintha éppen ezt a József Attilát fedezte volna fel, *Jiri Wolkerral* együtt. *Barátok* című verse ezért a legszebb József Attiláról szóló költemény számomra.

SIEMBRA POESIA HUNGARA

AL BORDE DE LA CIUDAD

Al borde de la ciudad, en donde
al derrumbarse los cragücular,
vuela el hallia en blandas alas
como murciélagos pequeños
y se solidifica como el guano
fuerte y grueso.

Así se asienta en nuestras almas
este tiempo.
Y como espesas trapos
de pasadas lluvias
el mullido fecho de heja-
lala,
en vano le tristiza borra de nro-
tro corazón
lo que está sobre él patricificado.

La sangre también puede llevarlo.
Así somos.
Geato nueva, enjambre de otra
especie.
Pronunciamos la palabra de otro
modo, el palo
se pega a nuestra cabeza de otro
modo.

El Dios al la muerte, sino
el carbón, el bierro y el petró-
leo.
La materia real nos ha creado
ocbóndonos birvientes y violentos
en los moldes de esta
sociedad horrible,
para afiscraras, por la humani-
dad,
en el eterno suelo.

Tras los sacerdotes, los soldados
y los burgueses,
al fin nos hemos vuelto fieles
oídoras de las leyes:
por eso el sealido de toda obra
humana
zumba en nosotros
como un violón.

Desde que se formó
el sistema solar,
enque es mucho el pasado
leatos gentes no nos han destrui-
do, indestructibles:
armas y gloria, superstición y co-
lor
en nuestras moradas devastaron.

SUPLEMENTO PARA LOS MUKOS

El vocoder futuro
jamás se vio humillado
como nos humillásteis
hajo las estrellas:
Bajamos al suelo la mirada. El
secreto
guardado en la tierra se abrió.

¡Mirad cómo se ha vuelta una
fiara
la flal máquina!
Frágiles pueblos crujan
como el delgado hielo de un
charco.
Cuando la fiara salta, el rovoque
de las ciudades
se despronda, y el cielo rotumba.

¡Oulón doma —quizá el ferrato-
niente—
el perro salvajo del ovejero!
Su infancia es la muestra. La má-
quina
se crió junto a nosotros.
Es un mono animal. ¡Vamos, ilu-
madial
Nosotros conocemos su nombre.

Y dentro de poco ya veremos
como todos os arrodilláis y lo re-
záis
a ella que no es más que vuestro
propiedad.
Pero ella sólo llama
a aquel que lo día de comer en
la mano.

Hémos aquí, desconfiadamente
unidos
los hijos de la materia.
¡levantad nuestro corazón! (El
pertenece
a aquel que lo levanta.)
Tal fuerza sólo puede poseer
quien está lleno de nosotros.

¡Izad el corazón por encima de
los talleros!
Un corazón tan grande y cablerio
de hallia
sólo han visto aquellos que han
mirado al sol
asfixiándose en su propio hano,
aquellos
que han escuchado papillar
las galerías profundas de la
tierra.

¡Izad el corazón! ¡Izad el corazón!
de esta tierra dividida,
la empaltrada fiara, se marra y
tropieza
el soplo de nuestro alioño
igual que cuando se desata la
tormenta.
¡Soplamos en ella, izad el cora-
zón,
que hunde allí arribal

Mientras llega la claridad,
nuestra capacidad maravillosa, el
orden
con que lo monte concibe
la finita infinitud,
las fuerzas de producción por
fuera
y las instilas por dentro...

Al borde de la ciudad chillan
esta caución.
El poeta, el parlante,
mira y mira como cae el hallia
blanda, espesa,
que cae y que cae
y se solidifica como el guano
fuerte y grueso.

La palabra chirría en la boca del
poeta,
pero él luego
de las maravillas de nuestro
mundo,
penetra en el futuro consciente
y construye dentro de sí —como
después vosotros
afuera— la armonía.

ATTILA JOZSEF

versión al castellano de FAJAD JAMIS

UNIVERSIDAD DE CHILE. DEPTO. DE EXTENSION
REVISTA "PORTAL"
anupia conferencia:
"ATTILA JOZSEF y la poesía húngara contemporánea"
a cargo del profesor
Miguel Huidobro
Sala Valentín Letelier — Biblioteca 117 (1er. Piso)
Miércoles 3 de Octubre - 19 Hrs. - ENTRADA LIBRE

„jiri wolker józsef attila én
mi hárman nagyszerű barátok lennénk
jiri beszélne prágáról
a fűtő szemeiről ki világtalanul is ránk néz
attila flóráról és a forradalomról énekelne
és nem lennének vonatok hogy öngyilkos légy
sem kórházi ágyak hogy meghalj

igazam van? jiri attila én
mi hárman országokat asszonyokat bejárnánk
és bort innánk és villogó verseket íránk
világunk széles volna a miénk semmink se lenne
mindenünk olyan lenne mint az ifjúság

úgy érne véget minden miként mindig akartuk
egy barikádon
jiri attila és én végsőt fűtyörészve
hárman kik hetyke nemmel viszik vásárra bőrük

jiri kórházban halt meg
attila vonat elé vetette magát
istenem beh szépek is lennénk
végsőt fűtyörészve”

Igy képzelet József Attilát az argentin költő „hetyke nemmel” egy barikádra, Latin-Amerikában. De ez a barikád nem csak a képzelet játéka arrafelé. Az uruguayi *Mario Benedetti* 1977-ben gyűjteményt állított össze az elmúlt két évtized latin-amerikai mártírköltőinek műveiből. Válogatásában tizenhárom ország huszonhét költője szerepel. A Jiri Wolkerek, Majakovszkijok némelyike talán pályája kezdetén hal meg ma Salvadorban, „villogó verseket” írva és „végsőt fűtyörészve!”. A szellem és szerelem latin-amerikai költőgerillái József Attilával vallják: „*En mondom: Még nem nagy az ember. / De képzeletű szertelen.*” Holnap testvéri tankok dübögik szerte rímecit talán ott is, ahol ma még csak néhányan ismerik nevét. *René Depestre* haiti költő följegyezte, hogy hazájában egy illegális gyűlés versidézettel ért véget. József Attila *Ars poética*jából idézett egy haiti forradalmár.

Chénier stációi

című ciklusból

I. ORIGINES

Apám sosem volt zabolátlan,
csak megbízható úriember,
kivel a mindenkori állam
megtéteti, amit kitervel.
Az isten bottal sohasem ver,
csak magas posztokkal. Eme
karóval sújtott rám is egyszer,
de eddig nem haltam bele.

Kikupáltabb indíttatásom
gerenda volt sokak szemében,
a rongyosoknak kell a mákony,
hogy jászolban születni: érdem.
S bár mákonyukkal felcseréltem
a rációt: folyton fele-
másnak ítélték, ahogy éltem,
de eddig nem haltam bele.

Költők közé szöktem tehát, hogy
az igazság legyen a mérce,
de a megannyi büszke látnok
csakis saját magát dicsérte.
Szelíd zefír lehelletére
vártam – s csak irígység szele
csapott a képem közepébe,
de eddig nem haltam bele.

Herceg, paraszt, zsvány, akárki!
Felhőre olykor nézel-e?
Segítettek odalátni –
s csak ebbe halhatok bele!

2. MADELEINE

Kegyetlen nyár, te gyönyörű: szerelmek s tusák nyara,
mélybe sodort s fel az égig a sugarak zuhataga,
lángot lehelő évszak, átkozlak s megáldalak,
akár a pipacsot, marokszám téptem a tilalmakat,
azután százfele szórtam: vigye mind messze a szél,
kedvem is százfele görgött, mint pusztán az ördögszekér,
szemezni kezdtem a Nappal, maga az ég volt örömtanyám,
a Holdnak farára vertem – riszált, mint sarkon a lány.

Szép hölgyem, idegen tőled e pogánymód tiszta beszéd,
amelyre sűgva tanított a nagyhangú utcai nép,
fintorog is fiatal s vén szűrt szavú családod berkeiben,
de hozzátok csak a vér köt. Hozzájuk a hitem.
Lehet, nem is hit ez, csak hatásos beletörődés,
hisz' másoknak isteni zápor a minket fenyegető vész,
hát híve lettem a vésznek! Jöjjön és mossa le végig
a hajdani, zöldfényű hársak füstlepte facsemetéit!

Angyal a számárban

— Benamy Sándornak —

Néz a tükör,
kedvére szemléli
magát bennem,
föltehetően
tetszik magának,
felhőtlenül fényes.

Alig várom, hogy
hátat fordítson,
habár mi vagyok
én nélküle.

Mi Bálám számara
az Úr angyala nélkül,
aki addig
nézegette magát
a lelkes állatban,
hogyan azt még ő sem
bírt ki szó nélkül,
egyszer csak beszélni
kezdett emberi nyelven.

Meg is kapta
a verést Bálámtól.

Attól tartok,
én is szóra
nyitom a számat,
ha sokáig bámul
még ez a tükör.

De hová jutna
az ember, ha
senki se nézné
magát benne,
mint az angyal
a számárban.

Még egy tükör is
jobb a semminél,
ha már olyan kevés
angyal jár az úton.